

ד-ה. בגוי נבל אכעיסם — רבי אליעזר אומר: אלו הצדוקים. וכן הוא אומר: אמר נבל בלבו אין אלקים... במתניתא תנא: אלו אנשי ברבריא ואנשי מרטנאי שמהלכים ערומים בשוק — שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום. רבי יוחנן אומר: אלו חפרים. אמרו לו לרבי יוחנן, באו חברים לבבל — נכפף ונפל מרוב צער. אמרו לו: מקבלים הם שוחד — נזקף ונתישבה דעתו. גזרו על שלשה דברים מפני שלש עבירות שבידם; על הבשר (שלא לאכול בשר שחוטה) — מפני המתנות (שהיו גוזלים מתנות כהונה, זרוע לחיים וקיבה), ועל המרחצאות — מפני הטבילה. והיו מחטטים בקברים ומוציאים המתים מקבריהם — מפני ששמחים ביום אידם, דאמר מר: בעוון חיים מתים מתחטטים.

דף סד

קח. א. נשא אשה כמה שנים ולא ילדה — מה יעשה?
 ב. אשה שנישאה לשני אנשים ולא ילדה — האם תינשא בשלישית לאדם שאין לו בנים?
 ג. בכמה פעמים נוצרת חזקה, בשנים או בשלש? אלו הלכות נידונו בסוגיא בהקשר זה?
 ד. אשה שמתו בעליה — מהי להינשא לאדם אחר?

א. נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה — אינו רשאי לבטל אלא יוציא ויתן כתובה, שמא לא זכה להבנות ממנה אלא מאחרת. [ונחלקו אמוראים (בכתובות עז) אם כופים אותו להוציא אם לאו]. גירשה — מותרת לינשא לאחר, ורשאי השני לשהות עמה עשר שנים. ואם הפילה — מונה משעה שהפילה. ישנה דעה בגמרא שבדורות אחרונים שאין מאריכים ימים, אפילו לאחר שתי שנים ומחצה, שהוא זמן שלשה עיבורים (רב) או שלש שנים (כנגד שלש פקידות. רבה אמר רב נחמן) — יוציא. ורבה דחה דעה זו.

מתבאר בגמרא, שאם יודע שמחמת עצמו הוא — לא יוציא. [כיצחק, שהיה נשוי עם רבקה עשרים שנה עד שנוולדו לו בנים ולא גרשה, לפי שהיה עקור].

לדעה האומרת שאשה מצווה על פריה ורביה, משמע בגמרא שיוציא ללא כתובה, כי שמא היא זו שנענשה, ולא זכתה להבנות ממנו. מלבד אם ידוע שהוא עקר. (כן מפורש בתוס' סה: ד"ה ואי).

אין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין, (שמא משום עון חוצה לארץ הם עקורים), שעל כן לקח אברהם אבינו את הגר מקץ עשר שנים לישיבתו בארץ כנען. ומכאן שכל שאפשר לתלות בגורם אחר — אין מונים, כגון חלה הוא או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים — אין עולים לו מן המנין. לדברי הרמב"ן ז"ל (מובא בנמו"י ובטור אה"ע קנד), העולה מחו"ל לא"י אין ישיבת חו"ל עולה לו למנין עשר שנים.

כתב הנצי"ב (משיב דבר ח"ד ט): נראה שרק לענין כפיה להוציא אמרו ישיבת חו"ל אינה מן המנין, אבל אם בא לבקש התר לישא אשה על אשתו לאחר עשר שנים ללא ולד, הגם שעולה לארץ ישראל יש להתיר לו כעבור עשר שנים מנישואיו ולא מעת שעלה ארצה. ואפשר אף מקודם שעברו עשר שנים יש להתיר, אם נותן טעם ואמתלא לדבריו, כגון שירא שיוקין ושוב לא יוליד, והכל לפי ראות עיני בית דין.

ב. הגמרא דייקה ממשנתנו כדברי רבי, שאשה שנישאה פעמים ולא ילדה לשני בעליה, לא תינשא בשלישית. אלא למי שיש לו בנים. וכן פסק רב יוסף, דלא כדברי רשב"ג שבשלישית תינשא ורק ברביעית לא תנשא.

ג. נחלקו רבי ורשב"ג בשני אחים שמתו מחמת מילה, האם הוחזקה בכך המשפחה ואין מלים את השלישי,

אם לאו. וכן מסר רבי יוחנן מרשב"ג שאחיות מחזקות — שאם מלו שתי / שלש אחיות את בנם ומתו, השלישית / הרביעית לא תמול מפני הסכנה. ולפי זה אמר רבא, לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעים, והוא שהחזק הדבר שלש פעמים.

וכן נחלקו לענין גישואין, באשה שמתו שני בעליה, האם תינשא לשלישי. והוא הדין לענין אשה שנישאה פעמים ולא ילדה, כאמור לעיל. וכן מוזכר בסוגיא (סה): ענין חזקה בהפלת נפלים, שאם הפילה אשה שלש פעמים (כרשב"ג. עתוס) — הריהי מוחזקת להפיל.

וכן אמרו לענין מי שלקה בבית דין (בדבר שיש בו עונש כרת. ע' סנהדרין פא) ושנה — בית דין כונסים אותו לכיפה ומאכילים אותו שעורים עד שתהא כריסו נבקעת. וזה כדברי רבי, אבל לרשב"ג אין מכניסים אותו אלא ברביעית. (כן יוצא מדברי רב יוסף בסוגיתנו, וישנה דעה במקום אחר שאפילו לרשב"ג מכניסים אותו בשלישית, שעבירות מחזקות וכיפה אין צריכה התראה. עתוס).

אין האשה קובעת וסת עד שתקבענה שלש פעמים, ואינה מיטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה שלש פעמים. וכן שור המועד — בשלש פעמים.

כתבו התוס' שבזה מודה רבי שאינו נעשה מוחזק אלא בשלש פעמים, וכן בכל ענין הוצאת ממון על פי החזקה, מודה רבי שבשתי פעמים אינו מוחזק. ולדברי רש"י בב"ק, גם בשור המועד נחלקו אם חייב לשלם נזק שלם בפעם שלישית או רביעית.

רב יוסף פסק על פי סתמי המשניות, לענין גישואין ומלקיות כרבי, ולענין וסתות ושור המועד כרשב"ג. התוס' (סה ד"ה שבינו) הביאו מהר' שמואל בר' חיים, שמסקנת סוגיתנו באשה שאינה יולדת או שמפילה נפלים כרשב"ג, שרק בשלש פעמים הוי חזקה.

ד. אשה שמתו שני בעליה (לרבי) או שלשה (לרשב"ג) — לא תנשא. ונחלקו אמוראים אם מעין גורם (רב הונא) או מזל גורם (רב אשי). ונפקא מינה כשאירסה ומת או נפל מן הדקל ומת, שודאי לא מעיינה גרם, האם החזקה בכך אם לאו.

הלכה כרב אשי (הגהות מיימוניות איס"ב כא. ובתה"ד טז) הביא שבספר חסידים (תעז) משמע שפסק מעין גורם, וכתב שנראה שאין לסמוך על כך).

יש מן הפוסקים שכתבו שאינו איסור ודאי אלא ספק וחשש, והרבה נהגו להקל בדבר. (ע' בשו"ת הרמב"ם קמו; אור זרוע — מובא בתרומת הדשן ריא). ויש חולקים. (ע' תרומת הדשן שם). ויש אומרים שאם אחד מת במכת מדינה וכד', אין לחוש. וכן י"א כשמת מזוקן מיתה טבעית.

דף סה

קט. א. אשה שהיתה נשואה לשנים ולא ילדה, ונישאת לאדם שלישי — האם רשאי להוציאה ללא כתובה?
 ב. נישאת לשלישי ולא ילדה, האם יכולים הבעלים הראשונים לתבוע שתחזיר להם כתובתה?
 ג. נישאת לרביעי וילדה לו — האם יכולה לתבוע מהשלישי כתובתה?

א. ניסת לראשון ולא היו לה בנים, לשני ולא היו לה בנים — לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים. נישאת למי שאין לו בנים — תצא בלא כתובה. (אבל מן השני יש לה כתובה, ואפילו לרבי. תוס').

א. פרש ר"י שמדובר כשהשלישי לא הכיר בה, ולכך תצא ממנו לאלתר ללא כתובה, משום מק

טעות. אבל אם הכיר בה כשנשאה, אפשר שאפילו שהה עמה עשר שנים ולא ילדה — יתן כתובה.

ב. לדברי ריב"ם, אם ניסת לשלישי וטוענת שאינו יורה כחץ — נאמנת ולא תפסיד כתובתה,

שהרי היא ראויה לו לדבריה. והר"י הקשה על כך מדוע אין לחוש שמשקרת בשביל כתובה.

והר' שמואל בר' חיים פירש שנאמנת בטענה זו לומר שאין כאן חזקה של שלש פעמים

(כרשב"ג) שאינה יולדת).